

III.KÖMÜR TEKNOLOJİSİ VE KULLANIMI SEMİNERİ ÇAYIRHAN'DA YAPILDI..

' TKİ Genel Müdürlüğü ve Yurt Madenciliğini Geliştirme Vakfı tarafından düzenlenen III.Kömür Teknolojisi ve Kullanımı Semineri 13-14 Ekim 1995 tarihlerinde TKİ-OAL Müessesesi Çayırhan Tesisleri'nde yapıldı.

TKİ Genel Müdürlüğü ve Yurt Madenciliğini Geliştirme Vakfı tarafından düzenlenen III.Kömür Teknolojisi ve Kullanımı Semineri 13-14 Ekim 1995 tarihlerinde TKİ-OAL Müessesesi Çayırhan Tesisleri'nde yapıldı. Seminer açılışında ilk sözü alan Prof.Dr. Güven Onal konuşmasında özetle "Türkiye önemli rezervlere sahip bir ülke olduğu halde, enerji üretiminde başka kaynaklara yönelmektedir. Büyükşehirlerde ve diğer yerleşim yerlerinde bir anlam ve standart kargaşası yüzünden yerli kömür kullanımı engellenmeye çalışılmış, termik santraller konusunda bazı tereddütler belirmiştir. Türkiye'de madencilik yeterli kamuoyu ve lobisi olmadığı için GSMH içindeki pay olarak %1.3'lere gerilemiştir. Madencilik yatırımları küçük boyutta iken, yabancı firmaların arayıp bulduğu altın her türlü izinler alınması rağmen, kamuoyunun yanlış bilgilendirilmesiyle yatırımlar gerçekleşmemiştir" dedi. İkinci konuşmacı olarak söz alan TKİ Genel Müdürü Yusuf Cebi, seminerin önemini belirttiikten sonra özetle "gerek üretim faaliyetleri gerekse yıkama tesislerinin hazırlanmasında üniversite ile işbirliği devam edecektir" dedi. Daha sonra söz alan Oda Başkanımız Asım Kutluata özetle "Ülkemizin enerji ihtiyacının karşılanmasında önemli yeri olan kömür, daha uzun yıllar bu özelliğini korumaya devam edecektir. Son 15-20 yıl içerisinde linyit üretimimizde önemli artışlar olmuş, TKİ tarafından yapılan yatırımlar sonucu yıllık üretim 10 milyon tondan 50 milyon tonlara çıkmıştır. Ancak aynı başarıyı kömür hazırlama ve kullanım teknolojilerinde gösteremedik. Ve başta büyük

şehirlerimiz olmak üzere meydana gelen hava kirliliğinin faturası linyitlerimize kesilmiştir. Ayrıca 1995 yılı sonunda gireceğimiz gümrük birliği madenciliğimizi nasıl etkileyecek? Gerek yapısal gerekse teknik ve teknolojik sorunları olan madenciliğimizi rekabet edebilir düzeye çıkarabilmemiz için stratejilerin saptanması kaçınılmazdır. Sektörümüze hangi destekleri verebiliriz düşünmemiz gerekli olan hususlardır. Ülkemizin 1997 yılında enerji darboğazına gireceği resmi kaynaklar tarafından dile getirilmektedir. Devlet tarafından termik santraller ve bağlı ünitelerine yatırım yapılmamakta, yatırım yapacak özel ve yabancı firmalar aranmaktadır. Belirlenen modeller ya yap-işlet-devret ya da işletme hakkının devri şeklindedir. Aşın-Elbistan termik santralinin yap-işlet-devret modeli ile devri çalışmaları basında ve kamuoyunda bazı soru

Ülkemizin 1997 yılında enerji darboğazına gireceği resmi kaynaklar tarafından dile getirilmektedir. Devlet tarafından termik santraller ve bağlı ünitelerine yatırım yapılmamakta, yatırım yapacak özel ve yabancı firmalar aranmaktadır.

işaretleri bırakmıştır. Enerji üretim ve dağıtımında kontrol ve denetim kesinlikle devlette olmalıdır. Yoksa, sadece devletin elinden çıksın yaklaşımı enerji krizini beraberinde getirebilir.. Maden ihracat gelirlerimiz ithalatımızın gerisinde kalmıştır. Orta ve uzun vadeli politikalar oluşturmadığımız sürece rakamlar ithalat lehine gelişecektir. Maden arama ve altyapı çalışmaları ele alınmalı, stratejiler saptanmalıdır. Üst üste çıkan kanun ve yönetmelikler madenciliğin yapılmasını olumsuz etkilemektedir. Sanayinin gelişmesinde madencilik lokomotif sektördür. Yapay engellerin hiçkimseye faydası olmaz. Elbette madencilik faaliyetleri de çevreyi olumsuz bir şekilde tahrip etmemeli. Dengeler sağlanmalıdır." dedi. Üniversiteler adına konuşan Prof.Dr. Halim Demirel "95-96 öğretim yılında üniversitelerin maden, jeoloji, jeofizik ve petrol mühendisliği bölümlerine 2570 öğrenci alınmıştır. Bu kadar bir kitleye verilecek eğitim ve iş olanaklarının nasıl olacağını takdirlerinize bırakıyorum. Gelişen teknolojiye paralel olarak maden mühendisliği lisans eğitiminde yeni mühendislik alanlarının oluşturulması iyi olur. Endüstri ile işbirliğine gidilmesi gereklidir." dedi. Prof. Dr. Halim Demirci'den sonra konuşan ETİBANK Genel Müdürü İ.Hakkı Arslan konuşmasında özetle " kamu ve özel sektörde madenciliğin en önemli sorununu finans ve yatırım eksikliğinde görüyorum. Gerek ihracatta gerek diğer konularda iyi yeralabilmek için sorunları aşmamız gerekir. ETİBANK olarak 1994 yılı başından beri Bakanlık stratejileri çerçevesinde yatırımları kendi özkaynaklarımızdan karşılama aşamasına geldik. Bu yatırımları gelire ve ihracata çekmek istiyoruz" dedi. Daha sonra seminere konuk olarak ABD'deh katılan KFX International firmasından Robert H. Gentile, ABD'deki kömür teknolojisi, araştırma çalışmaları ve enerji kay-

nakları hakkında bilgi veren konuşmasını yaptı. Açılış konuşmalarının son konuşmacısı ETKB Müsteşarı Prof.Dr.Ahmet Gökçen Bakan adına yaptığı konuşmada özetle "Madencilik ekonominin her kesimiyle etkileşim içindedir. Ülkemiz maden çeşitliliği açısından önemli kaynaklara sahiptir. Linyitlerimizin büyük bir kısmı düşük kalorilidir. Bu kaynaklarımızı ihmal edemeyiz. Enerjiye olan taleplerimizi yerli kaynaklardan sağlamak için yeni linyit rezervleri bulmamız gerekir. Enerji darboğazını önlemek için rezervlerimizi iyi kullanmalıyız. Elektrik enerjisi ihtiyacı için bilinen yerli kaynaklar yanında ithal kömüre dayalı termik santraller kaçınılmazdır. Özellikle şehirlerde doğan hava kirliliği nedeniyle kontrolsüz ithalat yapılmakta ve yerli kömür üreticilerine zarar verilmektedir. Siyanürle gümüş üretiyoruz. Siyanürün gerekli tedbirler alındığında öcü olmadığını görmek gerekir. Madencilik fonu kaynaklarının sektörün iyileştirme ve geliştirme yatırımlarında da kullanılması önem arz ediyor" dedi.

Açılış konuşmalarının tamamlanmasından sonra seminerde bildiri sunumuna geçildi ve ilk gün 13 bildiri sunuldu, ikinci gün öğleden önce gruplar halinde OAL Yeraltı İşletmesi, TEAŞ Termik Santrali ve Beypazarı Termal Tesisleri gezildi. Öğleden sonra ise **"Türkiye'nin Genel ve Kömüre Bağlı Enerji Politikaları"** konulu panel gerçekleştirildi. Yurt Madenciliğini

Geliştirme Vakfı Başkanı Prof.Dr .GüvefÖNAL başkanlığındaki panele Asım Kutluata (Oda Başkanımız), İsmet Kasapoğlu (Türkiye Madenciler Derneği Başkanı), Neşe Gençyılmaz (TEAŞ), Yusuf Aydın (TKİ), Zekai Aktan (TTK), Mustafa Kaya (Çevre Bakanlığı) ve Mehmet Ateş (ETKB) panelist olarak katıldılar.

Prof.Dr. Güven ÖNAL panelistlere söz vermeden önce yaptığı konuşmada özetle" genelde Türkiye'nin kömür potansiyeli ve kömür aramaları konusunda bir model yok. Yani ülkemiz ne şekilde arama yapacak belli değil. Bilgi çağında doğal kaynaklarımız yönünden bilgi eksikliği içindeyiz" dedi. Daha sonra panelistler sırayla konuşmaları yaptılar. İlk söz alan Zekai AKTAN (TTK) şunları söyledi "TTK şu anda geçmişe göre büyük miktarda üretim yapamıyor. TTK artık enerji sektörüne kömür veriyor. Taşkömürünün demir çelikte kullanımı azalıyor. Ülkemizde TTK üretiminin 1994 yılına göre % 54'ü enerji, % 25'i demir çelikte kullanılıyor."

İkinci konuşmacı olarak söz alan Yusuf AYDIN (TKİ) ise özetle "yapılan projeksiyonlara göre linyit üretimi 5 yıl içinde 2 katına, 15 yıl içinde 3,5 katına çıkarılması gerekiyor. Bugün Türkiye'de kurulu güç olarak 5400 MW linyite dayalı santral var. Genel enerji planlaması içinde 2010 yılında 13500 MW çıkarılacak. Her yıl 540 MW santral üretime geçecek. Buna 200 milyon \$'lık bir yatırımla linyit temini mümkün, santral maliyeti ise 800 milyon \$. Türkiye

ETİBANK ve TKİ dekapaj ihalelerinin şartnamelerini inşaat firmaları için düzenliyor. Yani madencinin artı değerleri başka sektörlerle aktarılıyor.

mm - - - - - mmmmm
linyit sektörü bu tür linyit sağlama görevini yerine getirmeye hazırlanmalıdır. Türkiye'yi yakın gelecekte enerji krizi bekliyor" dedi. Daha sonra söz alan İsmet KASAPÖĞLU konuşmasında "2000 yılı başında 180 milyon ton linyite ihtiyaç var. ETKB bunun uzağında olduğu sürece ileride sorun büyüyecek. Enerji üretmek için kaynak nerede ve nasıl sağlanacak ETKB bilmiyor, ETKB elektrik bakanlığına dönüşmüş durumda. ETİBANK ve TKİ dekapaj ihalelerinin şartnamelerini inşaat firmaları için düzenliyor. Yani madencinin artı değerleri başka sektörlerle aktarılıyor. Isınma enerjisi konusunda kaos yaşanıyor. ETKB'nın yayınladığı genelgede de hava kirliliği için belirlenen kömür özelliklerine hiçbir vilayet ve ilçe dikkate almıyor." dedi. Daha sonra söz alan TEAŞ temsilcisi Neşe Gençyılmaz özetle "mevcut kaynakların yanısıra yeni kaynaklar araştırılmalı, ülke kaynakları en iyi şekilde değerlendirilmeli. Enerji ihtiyacının zamanında, temiz ve ekonomik şekilde sağlanması gerekir. 2000'li yıllarda ağırlık giderek termik santrallere kayıyor. İthal kaynaklar kullanılmaya zorunluluğu var" dedi. TEAŞ temsilcisinden sonra söz alan Mehmet ATEŞ (ETKB) konuşmasında özetle "Son yıllarda teshine verilecek kömürlerde birçok sorunlarla karşılaşmaktadır. Bunun belirlenmesi için tek yetkili ETKB değil, Çevre ve Sağlık Bakanlıkları da var. Teshine verilecek kömür özellikleri belirlenirken yerli kömürlerimiz dikkate alınarak genelge hazırlanmakta ve mümkün olduğunca özel sektör madencilerinin isteği dikkate alınmıştır" dedi. Çevre Bakanlığı adına panele katılan Mustafa Kaya ise, özetle " Enerji üretmeliyiz ama çevre kirliliği ile karşı karşıya bırakmayacak şekilde yaklaşmalıyız. 300 MW üstü santraller için ÇED raporu zorunlu. Kömür madenciliği içinde ÇED gerekiyor. ÇED süreci 12 haftalık bir süre. Kirlenmenin

kaynığında önlenmesi gerekir" dedi. Daha sonra söz alan Oda Başkanımız Asım Kutluata "Kömür daha uzun süre ülkemizin enerji ihtiyacının karşılanmasında önemini koruyacak. Projelendirdiğimiz ve üretime aldığımız kömür % 40-50 dolayındadır. Kalan 4 milyar ton kömür ile ilgili projelendirmeye ve üretime yönelik çalışmalara zaman geçirilmeden başlanmalıdır. Sektörde kullandığımız teknolojiler tamamen dışa bağımlı olduğundan üretim maliyetleri aşağı çakilememektedir. Stratejik enerji planlamasında dışa bağımlılık oranı % 50'lerden % 60'lara çıkmıştır. İnsan sağlığı yönünden tehlikeli olduğu saptanan petrokok girişi de başlamıştır. Bu yakıtın ülkeye girişi ve kullanımı denetim altına alınmalıdır. Taşkömürü fiyatlarında bugün belli bir denge petrol fiyatlarına bağımlı olarak oluşmuştur. Bunun için TTK'nın yeniden yapılanmasına zaman geçirilmeden başlanmalıdır. Devletin bir taşkömürü politikası olmalıdır. Ülkemizde yeni bir sektör oluştu "İthal kömür sektörü". Yerli kömürlere getirilen kalite ve boyut standartları ithal kömüre de getirilmelidir. En kısa zamanda devletin yeniden yapılması gerekir. Başta doğal kaynaklar bünyesinde toplayan Maden Bakanhği'nin kurulması ve uzman kadrolarla motive edilmesi gerekir. Yerli kaynaklarımızı çevre ile uyumlu hale getirebilmek için gerekli teknolojik yatırımlar yapılmalıdır. Bundan kaçış yoktur. Çevre boyutunu ihmal etmeden, madenciliğin yapılmasını engelleyen kanun tüzük ve yönetmeliklerin çıkışında gerekli müdahaleleri yapmamız gerekir." dedi.

Panel ilk tur konuşmalarının tamamlanmasından sonra dinleyicilerin yönelttiği soruların cevaplanması ve tartışmalarla sona erdi.

Termik santral yapılması planlanan sahalarda, santral dizaynına esas detay etüd çalışmalarına en kısa zaman içerisinde başlanmalıdır. Detay etüd çalışmasına dayalı maden işletme projeleri yapılmadan elektrik üretim planlamasının gerçekçi olması beklenemez.

TKİ-OAL Tesisleri'ride iyi bir organizasyon ile düzenlenen seminer oldukça yararlı olmuş ve ilgi toplamıştır.

Seminer süresince sunulan tebliğler ve yapılan tartışmalara göre aşağıdaki değerlendirmeler yapılabilir;

- öncelikle termik santral yapılması planlanan sahalarda (Afşin-Elbistan B-C-D-E, Adana-Tufanbeyli, Çayırhan) santral dizaynına esas detay etüd çalışmalarına en kısa zaman içerisinde başlanmalıdır. Detay etüd çalışmaları sonucunda, maden işletme projeleri hazırlanmalı ve bu işletme projeleri 30 yıllık işletme ömrünce heryıllık üretim miktarları ile kazan dizaynına esas olarak kömürün kimyasal ve fiziksel özellikleri değişimini içermelidir. Seçilecek maden işletme metoduna bağlı olarak, taş karışım oranlarının tespit edilmesi ve bu oranının kazan dizayn değerlerini etkisi belirlenmelidir. Bu kapsamda, detay etüd çalışmasına dayalı maden işletme projeleri yapılmadan elektrik üretim planlamasının gerçekçi olması beklenemez.

-Yüksek dekapaj oranına sahip düşük kalorili linyit sahalarımız (Tekirdağ-Saray, Konya-Beyşehir, Konya-Ilgın, Çankırı-Orta, Bingöl-Karlıova v.b) ise yeniden gözden geçirip enerji maliyeti mi önemli yoksa ülkenin enerji ihtiyacı mı sorusuna kesin cevap verecek politikaların oluşturulması gerekmektedir.

- Ülkemizde özel sektör kömür madenciliğinin büyük çapta üretim yapacak kapasite ve birikimini olmadığından, yapılması planlanan enerji tesisleri, ile özelleştirilmesi düşünülen linyit sahalarımızın işletmelerinin inşaat sektörü ile yabancı sermayenin oluşturacağı ortaklıkların gerçekleştirmeleri beklenmektedir. Dolayısıyla, enerji sektöründen elde edilecek katma değer inşaat sektörü ile yabancı sermayeye gideceği ve bu da kömür madenciliğimizin tamamı ile biteceği anlamına gelir. Bu kapsamda, ETKB ve bağlı kurumlar yapacakları ihalelerde madencilik sektörünü destekleyecek, geliştirecek şekilde şartnameler hazırlanmalıdır.

/ - Elektrik maliyetini düşürmek için, yeni kömür hazırlama teknolojileri ile yüksek verimli yakma teknolojileri araştırılarak, daha temiz ve yüksek kalorili kömür üretimine dayalı termik santraller planlanmalıdır.

En kısa zamanda devletin yeniden yapılanması gerekir. Başta doğal kaynakları bünyesinde toplayan Maden Bakanhği'nin kurulması ve uzman kadrolarla motive edilmesi gerekir.

Mevcut rezerv miktarının artırılması için arama politikaları saptanmalıdır. MTA aramalara gerekli önemi vermeli ve rezerv geliştirme çalışmalarını artırmalıdır. TTK'nun üretimini artırmak için, üretim yapan ocaklarda ve kömür hazırlama tesislerinde modernizasyon ve rehabilitasyona ihtiyaç vardır. TTK'da gerekli projeler hazırlanmasına rağmen kaynak olmadığından gerçekleştirilememiştir. Hızla artan taşkömürü talebimizin karşılanması için gerekli kaynakların temin edilmesi gerekmektedir. Ayrıca havzadaki muhtemel ve mümkün rezervler görünür rezerve dönüştürülmelidir.

-Linyit üretimimizin büyük bir çoğunluğunu karşılayan TKİ'nin üretiminin artırılması gereklidir. Buna bağlı olarak termik santrallerin tam kapasite çalışmaları sağlanmalı ve gerekli yenileme yatırımları yapılmalıdır. Bu sebeple kömür maliyetini düşürmek ve kömür üretimini artırmak için öncelikle yenileme yatırımları yapılmalıdır. Temiz kömür üretimi artırılması için kömür hazırlama tesislerinin sayıları artırılmalıdır. TKİ enerji planlaması çalışmalarına öncelikle işletme pratikleri ve birikimleri ile doğrudan katılmalı ve yönlendirici olmalıdır.

-Yeniden stratejik enerji planlamasının kaynak çeşidine bağlı olarak yapılması ve dışa bağımlılığın azaltılması gereklidir. . >

- Çıkarılan yasalara göre yapılacak özelleştirme uygulamaları imtiyaz niteliği taşımaktadır. Bu yasalar çerçevesinde halen özelleştirme uygulaması devam eden bazı enerji projeleri bulunmaktadır. Bu şekilde yapılacak bir özelleştirme tamamen tekelleşme yaratacağından ülkemiz enerji güvenliğini sıkıntıya sokacaktır.

- Madencilik sektörünün kaynak sorununu çözümlenmelidir. •